

ישראל 2.0 ? חזון ותשתיות ריעונית אחרי המלחמה

12.01.2024 | written by אל"מ במיל' פרופ' גבי סיבוני

מכון משבג לביטחון לאומי ולאסטרטגיה ציונית משיק את מיזם ישראל 2.0 [1] שמטרתו להניא חזון ותשתיות ריעונית למדינת ישראל לעשורים הקרובים.

חשיבותו של המיזם נובעת ממשמעותם המכוננת של אירופי שבת שמחת תורה, ה-7 באוקטובר 2023, שנכרבו בתודעה הלאומית הקולקטיבית הישראלית לשנות דור. מדינת ישראל שלאחר ה-7 באוקטובר כבר אינה מדינה שהייתה עד אז, ולא תוכל לחזור להיות אותה מדינה שהיא. האירועים ערערו באחת שורה ארוכה של הנחות יסוד ופרדיגמות היסטוריות, שהיו נדבך לתפיסת הביטחון הלאומי. חלון הגדול כבר איןנו רלוונטי למציאות החדששה שאליה נקלעה מדינת ישראל ואין בהן כדי לאפשר פיתוח כלים וריעונות להבטחת קיומה, בביטחון ושותפה של המדינה בתנאים החדשניים שנוצרו.

המלחמה שפרצה ב-7 באוקטובר אינה רק בין החמאס לישראל; זו מלחמה אזורית אל מול 6 חזיתות פעילות ברמות עצומות שונות (רצועת עזה, יהודה ושומרון, לבנון, סוריה, מערב עיראק ותימן). ניתן להניח שאחת הסיבות למתקפת הרצנית הייתה הרצון לעזר ולחשיך לאחר את תהליך בניית הארכיטקטורה האזורית הנשענת על יחסי הנורמליזציה בין ישראל לבין מדינות ערביות למרחב, בדגש על ערבי הסעודית. מאחר שהממשלה האמריקאית ראה בסדר החדש הזה מענה לאינטרסים אמריקאים שלו באזורי שיקרינו השפעה חיובית על מעמדה הבינלאומי של ארה"ב, הפכה המלחמה גם לאירוע המשפיע על הזירה הבינלאומית. רוסיה וסין, המערערות על הסדר העולמי בהגמוניה האמריקאית, בחרו לתמוך בצייר ההנגדות מתוך הבנה שהיא במקרה בכך להחליש את ארה"ב, לפוגע באינטרסים היווניים שלה, להחליש את מעמדה הגלובלי ולאפשר כינון סדר גלובלי חדש, רב-קוטבי, שבו תבוא לידי ביטוי השפעתן כמערכות עולמיות.

אנו בעיצומו של אירופ מכוון ברמה הלאומית המשנה את סביבות הפעולה החיצונית והפנימית

של ישראל. המשמעות היא שבראשית הזרים עומד צורך לבחון מחדש מחדש כמה הנחות יסוד בכל הנוגע לתפיסת הביטחון של מדינת ישראל. נדרש יהיה לבחון האם עקרונות תפיסת הביטחון כפי שגובשו מאז הקמתה של המדינה נותרו תקפים, או שמא علينا לבבש פרדיגמה חדשה. הסיכון בתהיליך שכזה המתרחש כל כך קרוב לאירועי שמחת תורה ולמלחמה שעדיין מתנהלת מגולם בהעדך פרספקטיביה מספקת לבחינה צולחה של יסודות תפיסת הביטחון. אולם, יהיה זה חטא אם נמנין. חובה להתבונן במציאות הביטחונית בעיניהם מפוכחות ולגוזר מכך את התובנות, שלא תמיד תהיה קלota לעיכול.

נbia כאן כמה הנחות יסוד ש邏輯יות בחינה, אולם יש לזכור שלאו הן רק דוגמאות, ובתהליך העבודה נדרש לבחון את הדברים לעומקם ולכל רוחב היריעה. כך, למשל, השאלה האם הסכוסוך עם הפליטינים הוא סכוסוך טריטוריאלי במהותו, ניתנת לפתרון בחלוקת הארץ, או שמא מדובר בסכוסוך זהותי-קיומי שאינו ניתן לפתרון בעת הזו, ואם כך הדבר מה מתחייב לעשות לאור תוכנה זו. דוגמה נוספת נוגעת לשאלת האם מדינת ישראל יכולה כלל להרתיע אויבים הבונים את כוחם להשמדתה של המדינה, או שמא זו תפיסה שאין לה מקום מול הציג הרדיוקלי. בהקשר זה, יש לתקוף מחדש את תפיסת "קייר הברזל" ולהתאים לנسبות המשתנות ולמאפייני האיוםיים הקיומיים.

גיבוש החזון מחייב לבחון גם את צה"ל לאור המחדלים והכשלים שהתגלו באותה שבת קשה. נדרש יהיה לבחון את גודל ומבנה הצבא ובכלל אלה גודלו, ציודו ואמונו של מערך המילואים, תוך התאמאה לבחינת הנחות היסוד שלעיל. נדרש יהיה לבחון את תהליכי מינוי מפקדים לתפקידים השונים, את הנסיבות ואת משכי התפקידים בצה"ל. נדרש יהיה גם להתיחס למודל הגיוס ולהגדיר מחדש את מהות מודל צבא העם. מרכיב נוסף שייחיב בחינה ועdecorנו נוגע לתפיסת הפעולה של צה"ל והתאמאה לקשת האיוםים שמדינה ישראל מתמודדת מולם. ומעל לכל אלה, יש לבחון את יחסיו הנומליים שבין הצבא לחברה ומערכות האזרחות תוך העמקת הפיקוח האזרחי על הצבא וscalolo.

לצד אלה, החזון הלאומי יחייב בחינת עומק הקשר בכל הקשור לביטחון הפנים בראשיה לאומית אסטרטגיית מרחביה. בלבית האסטרטגיה הדרוש בהഷגת מידי ביטחון הפנים, היזיקות והשפעות ההידיות, תוך חיבור בין אמצעים ושיטות פעולה במסגרת המאמרים הלאומיים לביטחון הפנים. אחד הנושאים החשובים יהיה הצורך בגיבוש תפיסה להגנה אזרחית של יישובי הארץ ולאופן השילוב והתייאום עם המשטרה, גופי החירום וההצלה, המשמר הלאומי לכשיוק וצה"ל, בהקשר של יישובים על הגבול. ההtagiyos האזרחית להגנת היישובים נוגעת גם לשינויים באטוס הלאומי וחיזוק רכיבי רعيון האומה המגויסת. ביטחון הפנים נוגע גם להתמודדות עם עבירות רכוש ואלימות, פשע מאורגן, פשעה כללית, הגירה בלתי חוקית ולא מבוקרת, ועוד היבטים רבים נוספים. גם גודלו של המשמר הלאומי, מבנהו הארגוני ותפיסת הפעלו יחייבו התייחסות עמוקה בחזון זהה. חזון מעודכן למדינה ישראל יחייב גם את ההבנה שלהתיישבות ולחקלאות תפקיד מפתח לא רק בהקשר של הביטחון התזונתי של תושבי המדינה, אלא גם כערך ליבה באחיזת הקרקע, בשמרות על ריבונות המדינה ובכך כחלק מובנה לביטחון

אחד הנושאים המרכזיים המחייבים בחינה נוגע למהות היחסים עם ארצות הברית. המעורבות האמריקאית העמוקה, שבאה לידי ביטוי גם בתקדים ההיסטורי של השתתפות פעילה של מזקירי המדינה והגנה האמריקאים בישיבות קבינט המלחמה, לצד השינויים בדמוגרפיה ובפוליטיקה בארה"ב, מחייבים התייחסות לעתיד יחסית של ישראל עם ארה"ב ושימורם כנדבך יסוד בתפיסת הביטחון הלאומי. כך גם היררכותה של ארה"ב להערכתה של חיזבאללה (ואיראן) באמצעות הנעה מהירה של כוח צבאי לאזרע והקמת קואליציה לאבטחת השיט בים האדום, שנועדה גם להבטיח אינטרסים אמריקניים חיוניים. נדרש יהיה לבחון אם יש בכלל אלו מושום תקדים בנוגע לעיקרון הישראלי של "הגנה על עצמנו בכוחות עצמנו" ומה משמעו. המהלך האמריקאי אכן סייע לישראל והקרים עוצמה שסייעה לישראל למקד את הלחימה בדרום,[2] אלא שמתחייבת בשל כך חסיבה מחדש לגבי יכולתה של ישראל להתמודד באופן עצמאי עם מלחמה אזרחית בהיקף רחב ואינטנסיבי. יש לכך משמעות מרוחיקות לנכון לגבי תפיסת הביטחון הלאומי, ומהן תיגרנה משמעותות לתחומיים רבים אחרים. עניין זה נוגע גם לעיצובה של ארכיטקטורה אזרחית חדשה ולהשתלבותה של ישראל במסגרתה.

ה-7 באוקטוברפגש חברת ישראלית בஸבר לאחר תשעה חודשים חודשי מאבק סביב הרפורמה המשפטית. המשבר שיסע את החברה הישראלית וצבע את מהותה כחברה מפוגגת ומסוכסכת, שאיבדה את הסולידיידות החברתית שאפיינה אותה, מה שהוביל את ציר התנגדות על כל רכיביו לפרש את התפקידיות כשותphen החסן החברתי והלאומי, המגבילה את זה"ל ואת הדרג המדיני ביכולת התגובה לאיומים ביטחוניים. המוראות הטראומטיים של המתקפה ב-7 באוקטובר הסיגו את הפלגנות והשיטים והшибו באחת את הסולידיידות הישראלית במלוא תפארתה. רוח ההתנגדות פשתה בכל שכבות החברה הישראלית ומגזרה, כולל המגזר היהודי. רוח הלחימה והגבורה של חיליל זה"ל, אחדות השורות בכל יחידותיו לצד הנכונות הישראלית לחשוך שפטיים אל מול האובדן הקשה תוך תמייה בצבא ובממשלה בכל הנוגע למטרות המלחמה ולאופן ניהול, מעוררים השתאות. עוצמת הלכידות המוגנת הוכיחה לרוב המוחלט של החברה הישראלית את חשיבותה ואת נחיצותה, לאור הפנמה עמוקה בדבר המשמעות הנובעת מתקפות איום קיומי הנובע מאי הנכונות של אויבינו לקבל את זכות קיומה של מדינת ישראל בגבולות כלשהם.

הרפורמה המשפטית שהובילה לஸבר החוקתי ולஸבר החברתי בישראל ירדה מסדר היום הציבורי בשל המלחמה. אלא שבמהלך המלחמה עצמה פרסם בית המשפט העליון שני פסקי דין הנוגעים לlibet הרפורמה (החלקית) שאושרה על ידי הכנסת ישראל. פרסום פסקי הדין בעת האז וברוב הדחוק מעלים שוב את הסוגיה המשפטית לסדר היום הציבורי. אומנם, לקחי המלחמה והפנמת נחיצותה וחינוייתה של הלכידות החברתית מאפשרים הכלה ורישון מצד תומכי הרפורמה, אלא שלא ניתן יהיה להתעלם מסוגיה זו ויש משום הכרח לדון בה במסגרת ההיערכות למדינת ישראל 2.0. הטיפול בסוגיה זו צריך להניח את התשתיות הרעיונית לייצור הסכמות בדבר

הצורך בשינויים ביחסי הגומלין בין שלוש הרשויות. במסגרת זו יש לנסות להניח יסודות לעיצוב השיח החברתי והפוליטי בכלל, בשל השפעתן השלילית וההרסנית של חריגות והקצתנה באופן ניהול השיח.

סוגיה נוספת המכילה התייחסות עמוקה היא יחס רוב-ORITY בישראל. המגאר החרדי, המגאר הערבי והמייעוטים האחרים בישראל עברו שינוי בעקבות המלחמה והוכיחו רצון להשתלבות בחברה הישראלית. את השינוי ואת הנכונות יש להעמיק, להרחיב ולבסס כדי לאפשר השתלבות משמעותית יותר של כל אותם מוגרים בחברה הישראלית, בכלכלה הישראלית ובמדינת ישראל בכלל. תהליכי שילוב של מוגרים אלו יסייעו מאוד לשיפור מעמדם, רווחתם ועתידם, ובה בעת יאפשרו הרחבה של בסיס הסולידריות הישראלית בכללותה.

לפיכך, ברור שאחד הנושאים המרכזיים בכל חזון שיגובש למדינת ישראל נוגע לאיום הפנימי הנובע משחיקת הסולידריות בין חלקו העמם כתוצאה מחלוקת דעות עמוקים בסוגיות המפתח הנוגעות לדמותה של המדינה. גם אם נדמה שלאחר אירועי שמחת תורה התלכדה החברה באופן שהדقيق את שאלות המפתח האלה, חובה יהיה לעסוק בדרכים להעצים את הסולידריות והאמונה בצדקה הדריך ולהבטיח את שימורה.

התלות הרבה הארץ הברית מחייבת בחינה מחודשת של מערכ יחס החוץ של ישראל, מתוך הבנה שבמצבי חירום ומלחמה תתקשה ישראל לעמוד על האינטרסים הביטחוניים שלה מול לחץ אמריקני שבא לידי ביטוי ברצונו לכפות אינטרסים וחשיבות אמריקניים על בעיות היסוד של מדינת ישראל מול הפלסטינים ומול אויבי המדינה. בחינה זו תחייב גם חשיבה מחודשת לגבי יחס ישראל והקהילה הבינלאומית, ובכלל זה האו"ם וארגוני בינלאומיים אחרים.

התגברות האנטיישמיות בעולם בעקבות המלחמה עשויה לגרום ליודים רבים לשkul את עלייתם ארצה, מה שעשו להביא לגלי עלייה גדולים לישראל בעשור הקרוב. מדינת ישראל תידרש להתארגן לעלייה זו ולספק את התשתיות ההתיישבותית, הכלכלית והחברתית לקליטתם המוצלחת של מאות אלפי יהודים. לצד אלה, ישראל תידרש להעמק את הקשר עם יהדות התפוצות כדי לחזק את זיקתה לישראל ואת תמיכתה בה כביטוי ללבידות של העם היהודי בכללו, לשפר ולהבטיח את תחושת הביטחון שלה ולמזער ככל הנימן אובדן של קהילות שלמות בתהליך התבוללות מתמשך. כמו כן רק דוגמאות, והתהלך יחייב בחינה של שאלות והנחות יסוד רבות בהקשרי הביטחון הלאומי.

AIROU H-7 באוקטובר הוא לא פחות מקריאת השכמה למדינת ישראל ולחברה הישראלית. מדובר באירוע משנה סדרי עולם, המחייב את המדינה ואת החברה להתעשות מהירה ולהפנות ההכרח שבהתאם ובשינוי. מדינת ישראל צריכה לעبور תהליך של שידוד מערכות כולל לצד שינוי האתוס הלאומי והתאמתו לנסיבות המשתנות. ישראל שעדי 7 באוקטובר התקיימה, ברוח המסורת הריבונית היהודית לדורותיה, כਸמונה עשוירים CUT עלייה להתחדש, להתעדכן ולעצב את דמותה מחדש לקראת העשורים הבאים. במובנים רבים, יש לראות את המלחמה כמלחמת

קוממיות, כאשר מתוך החשכה הגדולה יבקע אוור גדור ומדינה חדשה, ישראל 2.0, תקום מתוך השבר הגדול.

[1] הביטוי ישראל 2.0 שאול מעולם התוכנה (גרסה חדשה ומתתקדמת) ובא לבטא את רעיון התחדשות ישראל לאור ארועי שמחת תורה.

[2] למעשה, מדובר בתקדים היסטורי, להוציא אירוע הגנתשמי הארץ על ידי טייסת צרפתייה בימי מבצע קדש.